

UURIMISMATERJALI VÕTMISE, SÄILITAMISE JA TRANSPORTIMISE JUHIS UUE GRIPIVIIRUSE A/H1N1(California/4/2009-sarnased viirused) KAHTLUSE KORRAL

Koostatud 30.04.2009

Uuendatud 03.06.2009

Uuendatud 20.07.2009

Uuendatud 25.11.2009

Vastavalt WHO poolt 21.05.2009 seisuga antud informatsioonile uue gripiviiruse laboratoorse diagnoosimise võimaluste ja EK otsusele 30.aprillist 2009 uue gripiviiruse diagnoosi laboratoorsete kriteeriumite kohta -

käesoleval ajal Eestis on võimalik kinnitada uue gripi diagnoosi vaid **real-time PCR meetodil**. Juhul, kui alustatakse uue gripiviiruse isoleerimist või viirusvastaste neutraliseerivate antikehade määramist paarisseezumites, siis proovivõtjuhist täiendatakse.

Proovid

- Ülemistest hingamisteedest võetud proovid (samad nagu sesoonsete gripiviiruste diagnoosiks) – **ninakaabe, ninaneelukaabe**; bronhoalveolaarse lavaaži vedelik; trahhea aspiraati; röga; naso- või orofarüngeaalne loputusvedelik või aspiraati. See, milline prooviliik neist on parima diagnostilise väärtusega, pole veel teada.
- Lahangumaterjalist võetakse koetükike või kaabe uuritavast elundist.
- Muude prooviliikide (nt *faeces*) diagnostilise väärtuse kohta infot ei ole. Paarisseezumeid võib koguda ja säilitada edaspidisteks uuringuteks.

Proovide võtmine patsiendilt

- Patsienti informeeritakse protseduuri käigust, proovivõtja järgib standardseid ettevaatusabinõusid ja kasutab isikukaitsevahendeid vastavuses asutuses kehtivate juhistega (mask/respiraator/näokaitse; kindad, plastikpõll, kõhiva patsiendi korral kaaluda kaitseprillide kasutamist).
- Proovi võtmise **tehnik**a on sama kui sesoonsete gripiviiruste diagnoosiks võetavate proovide korral. Viirused on rakusisesed parasiidid, seega oluline on, et proovi sattuksid viirusega **nakatunud rakud**.
- Enne proovi võtmist uuritav **nuuskab nina** või proovivõtja puhastab tema ninakäigud liigest sekreedist.
- Patsiendilt võetakse korraga vaid 1 proov.
- Ninakaabe võetakse tavalise plastmassvarrega sünteetilise otsikuga - polüester- või dakrontampooniga (puuvarrega tampoonid ei sobi nende võimaliku inhibeeriva efekti tõttu). Vatiotsikuga, kaltsiumalginaatotsikuga ja puuvarrega tampoonid ei sobi proovide võtmiseks uurimiseks PCR-meetodil. Ninaneelukaape võtmisel tampooni vars peab olema painduv ja peenike.
- **Ninakaape** võtmisel:
 - Ninaots tõstetakse üles ja kuiv tampoon viiakse ninasõõrmest sisse, paralleelselt suulaega, suunaga veidi üles, lapsel 1-2 cm sügavusele ja täiskasvanul 3-5 cm sügavusele.

- Tampooni hoitakse mõned sekundid paigal, et ninasekreet saaks sisse imbuda ja seejärel roteeritakse tampooni tugevalt vastu alumise ninakarbiku seina, et kaapida limaskestalt viirusega nakatunud epiteelrakke.
- Tampoon eemaldatakse ninast pöörleva liigutusega ja:
 - asetatakse Eurotube (või muusse) katsutisse (vajadusel tampooni vars murtakse lühemaks) ja lisatakse sellesse **1 ml fosfaatpuhvrit**, kui selles juba eelnevalt ei ole **viirustransportsöödet**.
 - **PCR**-uuringuteks võib saata ka **kuiva tampooni** (samas katsutis, milles tampoon oli).
 - Kui eeldatakse, et peale PCR-uuringu tehakse vajadusel veel muid uuringuid (nt sesoonsete respiratoorsete viiruste antigeenide määramist IF-meetodil), siis kuiva tampooni saata ei saa (lisada katsutisse kas **1 ml füsioloogilist lahu** või fosfaatpuhvrit).
 - **NB! Ühtki uuringut respiratoorsetele viirustele ei saa teha tampoonidest, mis on asetatud bakteriaalsete infektsioonide tekitajate (sealhulgas anaeroobide diagnoosimiseks mõeldud tahketesse) transportsöötmetesse.**
- Katsut suletakse kindlalt, märgistatakse patsiendi nime/ID numbriga ja asetatakse seejärel suletavasse plastikkotti (grikkotti) või muusse vedeliku- ja lekkekindlasse konteinerisse.
- Kasutatud isikukaitsevahendeid (v.a kaitseprillid) käideldakse kui tavalisi kliinilisi jäätmeid (kui asutuse nakkusohutuse juhised ei näe ette teisiti).

Proovide võtmine lahangumaterjalist

- Lahangumaterjal (koetükike) pannakse uuringuks steriilsesse laia suuga labori nõusse (näit. Petri tassile). Enne materjali võtmist nõud markeeritakse(katsutid, Petri tassid või muud nõud).
- Nõu peab olema ilma reagentideta. Labori uuringuteks on tarvis vähemalt 5 g uuritavat materjali.
- Nõu/tass suletakse ja tagatakse lekkekindlus. Kui materjal on Petri tassil, kinnitatakse tassid omavahel teibi abil.
- Kindlalt suletud nõu koetükikesega asetatakse sulguriga plastikkotti (nn.grikkott). Transpordiks kasutada lekkekindlat konteinerit.
- Kaaped uuritavatest elunditest võetakse katsutitesse, mis on ettenähtud viroloogilisteks uuringuteks.

Proovide säilitamine enne laborisse saatmist

- Külmiiku tavaosas (**+4±2 °C**), soovitavalt mitte kauem kui 1 ööpäev (või erandjuhul nädalavahetus).
- Sobivad ka proovid, mida on säilitud -70°C või sellest madalamal temperatuuril.
- Lahangumaterjal (koetükike jm) toimetatakse laborisse kohe **samal päeval**. Viivituse korral hoida proovi külmiikus **+4±2 °C** juures.

Saatekiri

- Uuritava andmed (ees- ja perekonnanimi, sugu, vanus)
- Soovitavalt antud proovi/patsiendi ID
- Arsti nimi, kood ja kontakttelefon; asutus
- Materjali nimetus, mitmendal haiguspäeval ja mis kuupäeval proov võetud

- Saadetud **uue gripiviiruse A/H1N1 diagnoosiks** (kuni WHO pole kinnitanud uue viiruse ametlikku nimetust ja kuni tehakse ainult PCR-uuringuid)
- Soovitavalt mäрге, kas uuritav on vaktsineeritud sessoonse/ A(H1N1)uue gripi vastu
- Kas patsient on saanud antiviraalset ravi (gripi vastu) enne proovi võtmist
- Kas tegu on haige või kontaktsega
- Vajadusel mäрге reisisanamneesi kohta

Proovide transport laborisse

- Järgida Sotsiaalministri 31.oktoobri 2003.a määruse nr 119 „Nakkusohtliku materjali käitlemise kord” (RTL 2003, 115, 1831) nõudeid proovide riigisiseseks veoks (purunematu lekkekindel proovianum pakkida vastupidavasse vedeliku- ja lekkekindlasse tihedalt suletavasse proovianumaase või plastikkotti). Saatekiri eraldi kotti.
- Transpordiaeg peab olema võimalikult lühike (kui see ületab 2-3 tundi, siis lisada pakendisse külmelemendid, kuid mitte vahetult vastu proovianumat).
- Labori aadress: **Kotka 2, Tallinn.**
- Proovide vastuvõtt laboris tööpäeviti kella 8.00-16.30 maja esiuksest I korrusel; **töövälisel ajal kokkuleppel TKI valveametnikuga (tel 53 44 04 29)** hoone tagaküljel asuva Nõmme tee-poolse ukse kaudu III korrusel.